

Косик Оксана Іванівна¹

к.б.н., доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Київ, Україна

E-mail: o_kosyk@ukr.net

Зененко Богдана Михайлівна²

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Київ, Україна

E-mail: bohdanazenenko@knu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ АРХІТЕКТУРНИХ СТИЛІВ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ В М. СЕВІЛЬЯ

Анотація: дана стаття присвячена одному з найбільших іспанських міст - Севільї, яке за свою довгу історію пройшло не через один архітектурний стиль. Це пов'язано з тим, що Севілью заснували фінікійці. Пізніше воно стало римським містом, потім арабським містом. У тринадцятому столітті Севілью завоював іспанський король. А саме поєднало залишки римської забудови, а також мавританський, готичний та місцевий варіант ренесансного стилю, а згодом – і сучасні прийоми містобудування та ландшафтного дизайну. Таким чином, місто було створене як поєднання всіх цих культур з точки зору техніки містобудування та ландшафтного дизайну.

У роботі наводиться історія виникнення самого міста та те, який вплив мала зміна влади та часу на загальний вигляд мапи Севільї. Детальніше йдеться про найвизначніші пам'ятки архітектури іспанського міста, які були створені ще на початку нашої ери, та яких змін вони зазнали з плином часу внаслідок численних реконструкцій (Алькасар, Севільський собор, вежа Хіральда).

Більш детально розглянуто видатні архітектурні пам'ятки іспанського міста, які були створені на початку нашої ери, і які зміни вони внесли з часом в результаті численних реконструкцій за наказами тодішніх іспанських королів чи деканів католицької церкви (палац Алькасар, собор Севільї та Гіральда).

Наприклад, Алькасар до реконструкції був арабським фортом. Він був побудований у дванадцятому столітті в класичному мавританському стилі. Але в чотирнадцятому столітті форт був зруйнований, а на його місці встановлено палац. Верхні квартали зараз - королівська резиденція. Решта палацу відкрита для відвідування, як і сади на задньому дворі.

Розглянуто знамениті парки Севільї, зокрема парк Марії Луїзи, який був створений на початку ХХ століття і займає площу 40 га. їхня історія та характерні риси.

В заключенні наведено порівняльний аналіз карти міст 1590, 1848 та 2019 років на предмет змін у зеленій складовій Севільї.

Ключові слова: Севілья, архітектура, озеленення, парк, Алькасар, собор, вежа Хіральда, мавританський стиль, готика.

¹ © Косик О.І.

² © Зененко Б. М.

Постановка проблеми. Севілья є одним з тих європейських міст, що поєднало у собі багатовікову історію різних та доволі контрастних культур та сформувалося під їх впливом. Починаючи з давніх греків і закінчуючи сучасними іспанцями місто розрослося і поглинало навколишні території, даючи змогу насолоджуватися чудовою архітектурою і зеленими парками, розташованими переважно в центрі, та численними житловими районами XX-XXI століть забудови на периферії. Тема актуальна, оскільки аналіз зарубіжних міст істотно впливає на сприйняття власного міста та спонукає до правильних рішень щодо вдосконалень з точки зору містобудування та естетики.

Аналіз джерел інформації.

Найбільше інформації щодо історії міста та архітектурних пам'яток можна знайти у працях севільських істориків Miguel Ángel Tabales Rodríguez [2], Luis Martínez Montiel [4] і Francisco Bueno Manso [6] та у книзі О.Д. Нікітюка «Кордова. Гранада. Севілья» [3]. Історики в подробицях описують особливості Севільї, але не аналізують зміни міста з точки зору озеленення. Отже, незважаючи на велику кількість історичних довідок, немає комплексної роботи, яка розкриває цю тему.

Мета. Виявити зміни відповідно до історичних епох в стилістиці архітектури Севільї та з точки зору озеленення.

Основна частина. Севілья на сьогодні є четвертим за розмірами, кількістю населення та відвідуваністю містом Іспанії. Але мало хто знає, наскільки давно вона була заснована. За легендою, місто було закладене міфічним да-

вньогрецьким героєм Гераклом. Тоді, приблизно у 3000 році до н.е., тут проживали фінікійці і воно мало назву Сефеле.

Згодом, під час Пунічних війн, місто було ареною боротьби між Карфагеном та Римом. Карфагеняни заволоділи містом в 216 році до н. е., а римляни відвойували його в 206 році до н. е.

За часів Римської імперії Севілья відома як Гіспаліс. За Юлія Цезаря місто стає центром провінції Беатика. Архітектурною пам'яткою з римських часів є фрагменти акведука (рис. 1). В 426 році містом заволоділи вандалі, а в 441 — свеві. У VI столітті Іберійський півострів, і Севілья разом з ним, стає частиною королівства вестготів. У 590 та 619 роках відбулися перший та другий Севільські церковні собори. У 1148 році місто захопили Альмохади, які в 1170 році зробили його своєю столицею. За арабської ери місто стало називатися Ісбілія. У період правління Альмохадів було збудовано низку архітектурних пам'яток міста — фортецю Алькасар, вежі Хіральда та Торре дель Оро, мури Макарени. Під владою арабів воно залишалося до 23 листопада 1248 року, коли його після вісімнадцятимісячної облоги завоював король Фернандо III Кастильський. Після переходу Севільї під владу католицьких королів Кастилії почався економічний занепад міста, спричинений втечею близько 300 000 маврів у контрольовані мусульманськими правителями Гранаду та північну Африку. Король Кастилії Педро I дозволив переїзд до Севільї маврських ремісників, які збудували королівський палац на місці Алькасару [1]

Рис. 1. Фрагмент римського акведука

Реконструкція Алькасару розпочалася у 1364 році за Педро I. Це один з найкращих збережених прикладів мудархської архітектури, що вражає чудовим орнаментом і багатством внутрішнього оздоблення. Пізніше іспанські королі Ізабелла I і Карл V доповнили палац готичною каплицею, Мисливським двориком і садами. Майже 700 років Алькасар належав іспанським королям, які розширювали палац і перебудовували його в різноманітних архітектурних стилях. Верхні покої Алькасара і сьогодні королівська сім'я використовує в якості офіційної резиденції в Севільї.

Від середньовічної будови сьогодні збереглася лише частина стін та внутрішні будівлі. Спланований Алькасар як традиційний мавританський палац, в якому основні приміщення розміщуються по периметру внутрішніх патіо (або дворів). Дворів було кілька. Найвідоміший - Двір Дів (Patio de las Doncellas) відомий своїми фризами, ка-

хлями і ліпниною. Свою назву отримав від легенди, яка свідчила, ніби там були оглянуті і відібрані сто дівчат для халіфа Кордови як данина (рис. 2 а). Приватне життя королівської сім'ї було приховане від стороннього ока в покоях біля Двору Ляльок (*Patio de las Muñecas*). Названий він був так через те, що на одній з його арок зображені дві маленькі ляльки. Це одне з найбільш елегантних приміщень у палаці Педро I, його стіни прикрашає чудовий орнамент (рис. 2 б). Офіційні прийоми проводилися в Залі Послів (*Salon de Embajadores*), який будували майже 12 років. Його форма - квадрат зі стороною 10 м.

Унікальна центральна стіна залу, яка оформлена фризом, що складається з 56 ніш. У кожній ніші - портрети іспанських королів, починаючи від першого правителя вестготів, закінчуючи Філіпом III. Арки в формі підков і позолочена стеля прикрашені гіпсовим різьбленням (рис. 2 в).

Судові розгляди правителі проводили в Залі Правосуддя (*Sala de la Justicia*). Раніше віна була частиною мусульманського палацу, де збиралася рада візирів. Для розглядів використовували Двір Прапорів (*Patio de Banderas*).

Поруч з Залом Правосуддя знаходиться Гіпсовий дворик (*Patio del Yeso*), що зберігся з часів Альмохадів. Виконаний він в формі квадрата, в центрі - басейн, одна сторона прикрашена аркадою. Двір Полювання (*Patio de la Montería*) названий на честь мисливців, які супроводжували короля. Двір має форму трапеції (рис. 2 г). Саме в Мисливському дворику були відрубані голови чотирьом продажним суддям, яких правитель випадково виявив в момент поділу хабарних грошей. Педро Жорстокий, як залякування для інших, виставив ці голови в Залі Правосуддя. У XVII столітті цей будинок використовували як в'язницю, в XIX столітті - як будівлю Академії піхотних військ. Зараз там відкриті два музеї - Збройних сил і Осади 1936 року [2]. Сади в палаці численні. Деякі, як сад де ла Алкубілла, існував ще за часів Карла V (рис. 3).

Не менш дивовижною пам'яткою архітектури є Севільський собор (*Catedral de Sevilla*), або Катедральний собор святої Марії. Його історія доволі банальна: у XV столітті католицька церква вирішила побудувати в місті новий собор, надзвичайний за розмірами та такий, щоби перевищував велетенську міську мечеть, збудовану ще арабами у IX столітті. Мінаретом Великої мечеті була вежа Хіральда (рис. 4), висотою

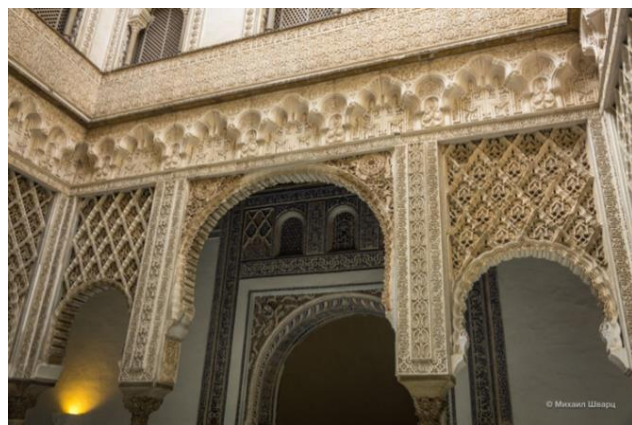
близько 70 метрів. Її основа - камінь, матеріал для якого брали з будівель древніх римлян, тому на окремих каменях видно напівстерті написи на латинській мові. За часів мавританців верх мінарету був оформлений чотирма позолоченими кулями з міді. Стародавні хроніки оповідали, що при висвітленні цих куль сонячними променями, блиск храму помічали подорожні, яким до Севільї був ще день ходу Також плоский дах дзвіниці служив майданчиком для найбільшої в Європі обсерваторії [3].

Проектування та перший етап будівництва припали на перехідну добу від пізньої іспанської готики до місцевого варіанту ренесансу. Але ідеї та форми європейського Відродження доходили до Іспанії з запізненням. Тому звернулися не до зразків ренесансної архітектури Італії, а до звичних для Іспанії зразків готичних соборів.

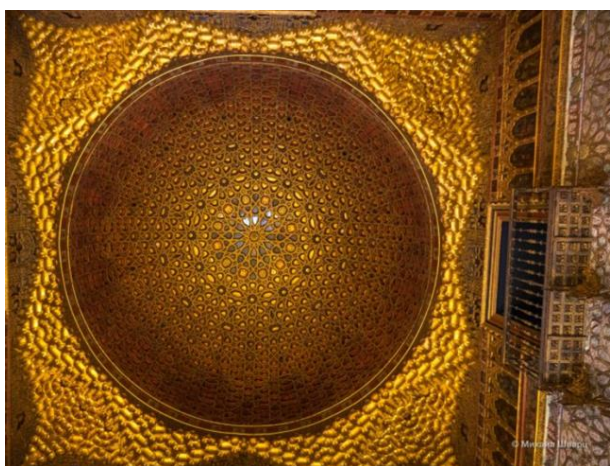
За проектом собор цілком покривав площу колишньої мечеті. І мав не три нефи, як це звично в іспанських готичних соборах, а п'ять (рис. 5). Мусульманський дворик для омовінь став відкритим Помаранчевим двориком нового собору (рис. 6а). Міхраб колишньої мечеті перебудували в каплицю Антігуа, а величний мінарет Хіральду зробили дзвіницею (тепер її висота сягала 98 метрів). Дотримувались стилістики готики в її кастильському варіанті, тому використали готичну вікно-троянду (рис. 6 б), готичні склепіння, вітражі, скульптури на порталах. Відступи та розбіжності, перетворили споруду на унікальну і незвичну навіть для Іспанії.

а - Двір Дів

б – Двір Ляльок

в – Зала Послів

г – Двір Половання

Рис. 2. Внутрішні двори палацу Алькасар

Рис. 3. Сади Алькасар

Рис. 4. Вежа Хіральда

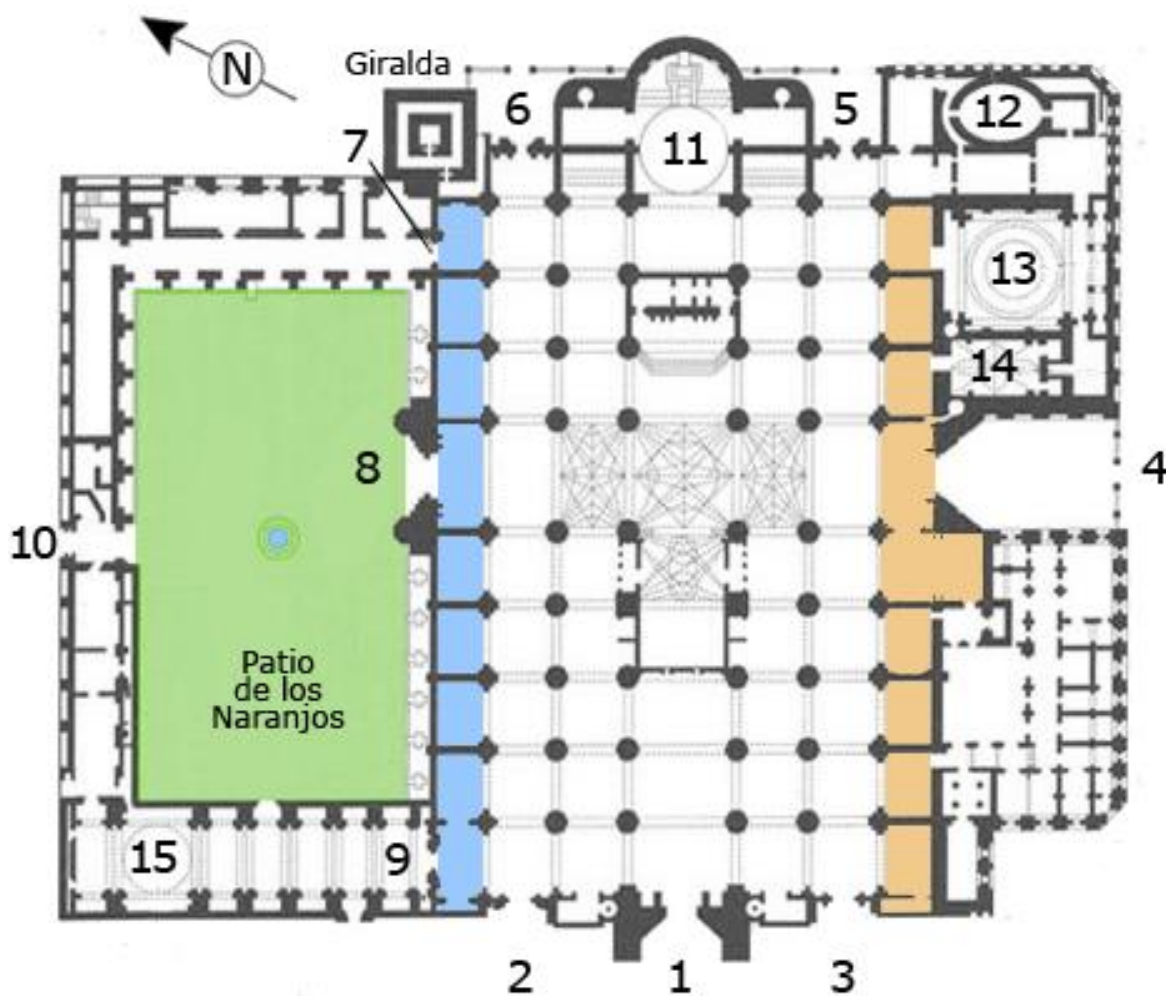

Рис. 5. План Севільського собору

Рис 6: а – Помаранчевий дворик; б – вітражне вікно-троянда

Будівництво тривало з 1401 до 1519 року, а потім продовжилося. У 1511 році обвалився купол над серед-хрестям собору.

Ренесансну деталь собору не відновили, а перебудували в пласке готичне склепіння, збережене дотепер (архітектор Хуан де Хіль де Онтаньон).

Головний фасад собору — наче б то західний. Він має звичні три портали, але скульптурні оздоби у XV столітті отримали тільки бокові портали. Центральний (*Пуерта Майор*) (рис. 7 а) був недобудованим 300 років, завершили

Рис. 7а – Центральні Двері;

його тільки наприкінці XIX століття. Кожний з фасадів собору мав свій головний вхід і жоден з них не виконував ролі образного центру готичної споруди, як у зразків з Франції.

Залишені на місці і фрагменти муру колишньої мечеті по вулиці Алеманес з оригінальною брамою маврів. Іспанці надбудували мавританську браму та прикрасили її скульптурою у XVI столітті.

Ця суміш різних архітектурних стилів брами отримала назву Двері Пробачення (рис. 7б).

Рис. 7 б - Двері Пробачення

За поземним планом, собор — видовжений прямокутник 140x76 метрів без прибудов. Трансепт не виходить за межі плану і на фасадах підкреслений порталами. За межі плану виходить Королівська каплиця, побудована у XVI столітті. Центральний неф в соборі найширший (16 м), а його висота сягає 36 метрів, бічні нефи нижчі на 10 метрів. Склепіння собору підтримують 40 могутніх кам'яних стовпів. За бічними нефами вздовж північної та південної сторін іде низка глибоких каплиць (рис. 8). Усередині будівля собору висвітлюється кольоровими променями, проникаючими через 75 вітражних вікон. Ці вітражі визнані кращими в Європі, майстер Крістоф Алеман в XVI ст. [4]. Але Севілья багата не тільки на архітектуру, а й на парки та, що зустрічається частіше, сади.

Говорячи про найвизначніші парки Севільї, не можна не згадати парк Марії Луїзи (Parque de María Luisa). Його історія почалася, коли у 1893 році принцеса Марія Луїза Іспанська подарувала місту ділянку під парк. У 1911 почався благоустрій одночасно з площею Іспанії. Парк площею у 40 гектарів про-

стягається вздовж річки Гвадалквіві (рис. 9).

Два побудованих у парку павільйони, що звільнилися після Іберо-Американської виставки 1929 року, зараз займають Археологічний музей Севільї та Музей народних мистецтв та ремесел. У парку росте безліч видів рослин, назви яких вказані на відповідних встановлених табличках. Парк прикрашають численні скульптури та фонтани в мавританському стилі з великою кількістю кахлів (рис. 10) [5]. Також відомі Сади Мурільо (*Jardines de Murillo*) та Сади Каталіни де Рібера (*Jardines de Catalina de Ribera*), що простягаються вздовж південної стіни Алькасара та знаходяться поруч із знаменитим кварталом Санта-Крус, займаючи площу понад 10 тисяч гектарів. Раніше вони були частиною садів Алькасар, але у 1911 році їх відокремили та вдосконалили, дотримуючись класичних стилів садівництва з переважним впливом мавританського відродження. У Садах Мурільо є пам'ятник Колумбу, який зображує каравелу Санта Марія між двома високими білими колонами з левом на верхівці (рис. 11) [6]

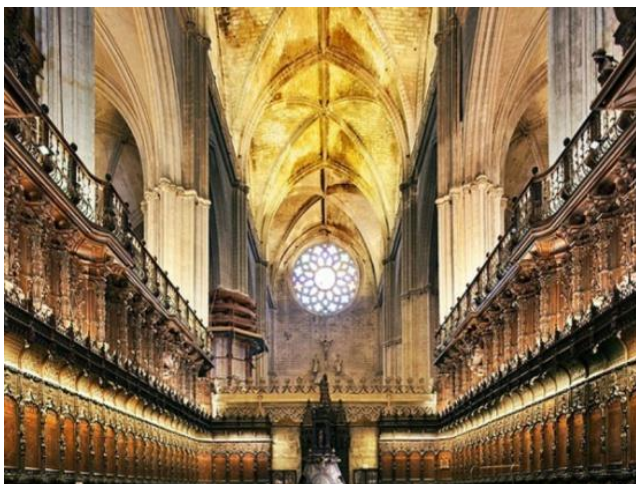

Рис. 8. Кафедральний собор Севільї

Рис. 9. План парку Марії Луїзи

Рис. 10. Деталі парку Марії Луїзи

Рис. 11. Пам'ятник Колумбу

Тим не менш важко заперечувати той факт, що з плином часу в Севільї аж ніяк не збільшується площа зелених насаджень. Порівнюючи карти міста за 1590, 1848 та 2019 роки (рис. 12) неможливо не помітити різницю. Ті зони, які

раніше були полями, наразі є частиною сучасної Севільї. А судячи з мапи 1848 року, можна зробити висновок, що забудова на цих територіях почалася у другій половині XIX столітті і триває до наших днів. Більшість парків, які знахо-

дяться в межах міста, були або там дуже давно (як сади при палаці Алькасар), або ж відійшли до міста наприкінці XIX століття (як парк Марії Луїзи). Загалом можна сказати, що місту бракує зеленої зони, особливо якщо врахувати спекотний середземноморський клімат.

Вирішити цю проблему можна було б впровадженням вертикального озеленення у вигляді стін з витких рослин (дівочий виноград, плющ звичайний) чи горщечкового озеленення на балконах та дахах. Також буде доречним контейнерне озеленення вулиць.

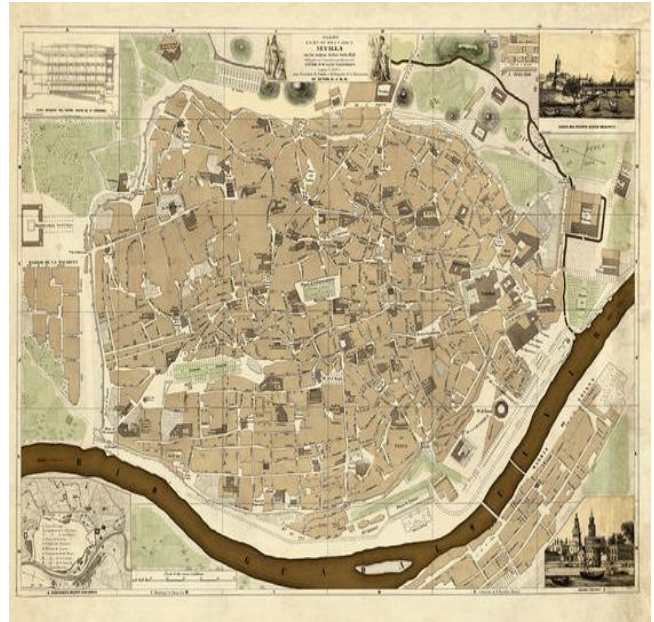

Рис. 12. Мани Севільї станом на 1590, 1848 і 2019 роки

Висновки. Внаслідок проведеного аналізу було з'ясовано, що Севілья – це місто, яке поєднало в собі риси римської, арабської (мавританської) та європейської (у різні епохи відмінної) культур. Таким чином, дослідники можуть вивчати різні культури та їх вплив на певну територію в межах лише одного міста на прикладах архітектури.

Тим не менш, з точки зору озеленення, Севілья має нестачу зелених насаджень. Змінити ситуацію можна збереженням історичних парків та садів, а також створенням вертикальних стін з витких рослин та розстановкою контейнерних рослин на вулицях.

Перспективи подальшого дослідження. У подальшому планується спостерігати за змінами міста Севілья, а також за діями міського уряду щодо збереження історико-культурної спадщини та забезпечення городян достатньою кількістю зелених зон.

Література

1. Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History. Volume 4 (1200–1350). Brill. 3 August 2012. p. 9. ISBN 978-90-04-22854-2. Retrieved 7 February 2013
2. Miguel Ángel Tabales Rodríguez (2001), La transformación palatina del Alcázar de Sevilla, 914-1366 (PDF), Anales de Arqueología Cordobesa (12), pp. 195–213 ISSN 1130-9741
3. Никитюк О.Д. Кордова Гранада Севілья (древні центри Андалусії) / Редактор Л.М.Азарова, художній редактор Л.А.Іванова. — М. : Мистецтво, 1972. — 190 с. — (Міста та музеї світу)
4. Luis Martinez Montiel, The Cathedral of Seville. — Scala Books, 1999. — 128 p.
5. Plaza de España / María Luisa park. Sevilla5. Retrieved 2011-11-09
6. Francisco Bueno Manso (2000). Parques y jardines de Sevilla. Diario de Sevilla y Caja Rural del Sur. pp. 118-144.

References

1. Christian-Muslim Relations. A Bibliographical History. Volume 4 (1200–1350). Brill. 3 August 2012. p. 9. ISBN 978-90-04-22854-2. Retrieved 7 February 2013
2. Miguel Ángel Tabales Rodríguez (2001), The Transformation of the Palatine del Alcázar de Seville, 914-1366 (PDF), Anales de Arqueología Cordobesa (12), pp. 195–213 ISSN 1130-9741
3. Nikityuk OD Cordoba Granada Seville (ancient centers of Andalusia) / Editor LM Azarov, Art Editor LA Ivanova. - M.: Art, 1972. - 190 p. - (Cities and Museums of the World)
4. Luis Martinez Montiel, The Cathedral of Seville. - Scala Books, 1999. - 128 p.
5. Plaza de España / María Luisa park. Sevilla5. Retrieved 2011-11-09
6. Francisco Bueno Manso (2000). Parques y jardines de Seville. Diario de Seville y Caja Rural del Sur. pp. 118-144.

Аннотация

Косик О.И., Зененко Б.М. Севилья как сочетание архитектурных стилей и приемов озеленения на примере дворца Алькасар, Севильского кафедрального собора и самых известных парков. Данная статья посвящена одному из крупнейших испанских городов - Севилье, который за свою долгую историю прошел не через один архитектурный стиль. А именно, совместил в себе остатки римской застройки, а также мавританский, готический и местный вариант ренессансного стиля, а впоследствии - и современные приемы градостроительства и ландшафтного дизайна.

В работе приводится история возникновения самого города и то, какое влияние оказало изменение власти и времени на общий вид карты Севильи. Подробнее речь идет об выдающихся памятниках архитектуры испанского города, которые были созданы еще в начале нашей эры, и какие изменения они понесли с течением времени в результате многочисленных реконструкций по приказам тогдашних испанских королей или деканов католической церкви

(Алькасар, Севильський собор, башня Хиральда).

Во второй половине статьи приведены примеры самых известных парков Севильи (таких как парк Марии Луизы), их история и характерные черты.

В последней части сравниваются карты города в 1590, 1848 и 2019 годах на предмет изменений в зеленой составляющей Севилье.

Ключевые слова: Севилья, архитектура, озеленение, парк, Алькасар, собор, башня Хиральда, мавританский стиль, готика.

Abstract

Kosyk O., Zenenko B. Seville as a combination of architectural styles and techniques of landscaping on the example of Alcazar Palace, Seville Cathedral and the most famous parks. This article is dedicated to one of the largest Spanish cities - Seville, which for its long history has gone through not one architectural style. This is due to the fact that Seville was founded by the Phoenicians. It later became a Roman city, then an Arab city. In the thirteenth century, Seville was conquered by the Spanish king. Thus, the city was created as a combination of all these cultures in terms of techniques of urban planning and landscape design.

In more detail, we are talking about the outstanding architectural monuments of the Spanish city, which were created at the beginning of our era, and what changes they have made over time as a result of numerous reconstructions by orders of the then Spanish kings or deans of the Catholic Church (Alcazar Palace, Seville Cathedral and Giralda).

For example, Alcazar was an Arab fort before the reconstruction. It was built in the

twelfth century in the classic Moorish style. But in the fourteenth century the fort was destroyed and a palace was erected in its place. The upper quarters are the royal residence now. The rest of the palace is open to visit, as are the gardens in the backyard.

As for Seville Cathedral, it was built on the site of an Arab mosque in the fifteenth century. From the original building remained the courtyard (now the Orange Garden), the Door of Forgiveness and Giralda, which used to be a minaret and is a bell tower now. The cathedral was built in the Castilian version of the Gothic. The outstanding feature of the cathedral is its huge size (140x76 meters) and 75 stained glass windows, which are recognized as the best in Europe.

If we talk about the famous parks of Seville, it is worth mentioning the park of Maria Louise, which was created in the early twentieth century and covers an area of 40 hectares.

The last section compares the city maps of 1590, 1848 and 2019 for changes in the green component of Seville. Looking at them, we can say that Seville has greatly increased in size due to the adjacent territories. So nowadays, there are not enough parks in the city.
Keywords: Seville, architecture, landscaping, park, Alcazar, cathedral, Giralda tower, Moorish style, Gothic.

Стаття подана до редакції 10.09.2019 р.
Стаття прийнята до друку 10.11.2019 р.